

DE GONDEL

door KAREL HOEKENDIJK

La blondina in gondoleta
l'altra sera g'ho portado,
dal languor la povereta
quasi, quasi se g'ha indormentà....

Geloof me, de romantiek is niet dood, al zou men het bijna geloven in een wereld van jazz, beton, automaten en stalen meubelen. Daar is nog het sprookje van een gouden koets met een stralende prinses als witte bruid door een zingende, blijde stad. Rond de wachtvuren in de eindeloze puszta's zingen zigeuners hun eeuwenoude liederen van hun eeuwenoud verlangen..... en door de fluisterende, violette lagunen glijden in Venetië de slanke gondels. De gondels, die de zuidelijke stad een eigen profiel verlenen. Deze fijngebouwde, klassieke vaartuigen zijn van een prachtige

noblesse. Trots, aristocratisch, galant en onvergelijkelijk. Men kan de geschiedenis van Venetië niet schrijven, zonder innig daarmee te verweven die van de gondel. Want ze zijn zo oud als het edele marmer der palazzo's, zo oud als het water, dat tegelijk donker en lichtend is, waarin ze weerspiegelen.... De Doge Vitale Falier schreef in 1094 reeds een vergunning, waarin melding wordt gemaakt van de gondel. In de 14e eeuw was het een vaartuig, voortbewogen door twaalf roeiers. Het had nog de vorm van een lang schip. Eerst in de 15e eeuw bouwde men in het midden het baldakijn, die met gekleurde stoffen werd versierd. In de 18e eeuw begon de gondel de klassieke, elegante vorm aan te nemen, de met niets te vergelijken lijn, die wij allen thans bewonderen. De voor-

138

steven is fijn gemodeleerd met een brede, platte snob of hellebaard, met daaronder de vijf of zes kartelingen, als een vioolsleutel. De vroegere snob aan de achterzijde verdween. Oude adellijke families, die Venetië steeds rijk was, bezaten gondels, vorstelijk versierd met prachtig beeldhouwwerk en gebouwd uit de fijnste houtsoorten. De lievelingsgondel van de Doge Participio was overladen met kunstig beeldhouwwerk en ingelegd met kostelijke juwelen. Dit vaartuig was een fortuin waard. Eertijds zwaar, dikbuikig en plomp, kregen de gondels, mede gedwongen doordat de kanalen steeds smaller werden en aan haar oevers paleis naast paleis uit veroveringstrots werd gebouwd, de stad dichter bevolkte, kanaalkruisingen ontstonden en de bruggen steeds vermeerderden, allengs de bekende, zingende lijnen. Het vaartuig moest bliksemsnel te wenden zijn, gemakkelijk manoeuvrerend in het labyrint der vele rio's. De boeg, hoog opgericht, doorklieft de lucht. Trots, voornaam en nerveus glijdt de gondel langs de pronk der oude marmeren palazzo's, met haar duistere nissen en marmeren trappen. Als een klassieke, bronzen god staat op de achtersteven de gondelier, werktuigelijk met eenvoudige bewegingen de lange buigzame roeispaan door het donkere water bewegend. Hij doet dit rustig, voornaam, niet als een werkmans, maar met de grandeur van een edelman of 'n artist. Snel manoeuvreert hij zijn vlugge vaartuig door het gewirwar van de Canal Grande heen, hier en daar bij zijkanalen zijn korte kreet uitstotend. Die kreet der gondolieri is de stem van Venetië, haar eigen karakteristiek geluid. In dit populaire vaartuig vindt het gehele verkeer plaats, kinderen gaan ermede naar school en ambtenaren naar hun bureau, werklieden naar hun karwei, bruidsparen naar het stadhuis en doden naar hun laatste rustplaats. De Dogenstad is niet te denken zonder gondels. Ze liggen, rij aan rij gemeerd aan de „traghetti“, landingsplaatsen, waar de gondeliere zijn „garanghello“ eet en in de stille warme zomermiddag zorgeloos te slapen ligt, wiegelend in zijn boot of met zijn kameraden in een kleine osteria een glas vino rosso drinkt. Ze kennen elkander allen en roepen elkander aan bij de voornamen: Armando, Gaetano, Luigi, klanken die schoon klinken over het water. Ze hebben een schutspatroun, Johannes den Doper, en bezitten een eigen „scuola“ in de San Silvestrokerk en tesamen zorgt de Broederschap der gondolieri voor het lampje, dat in een venster nis voor de Madonna staat te pinkogen in de nacht. Eens in het jaar wordt de „regata“ gehouden, het populaire volksfeest, waaraan héél de stad deelneemt. Wedstrijden met gondels vormt de hoofdschotel. Prachtig worden de boten versierd, als drijvende witte bloemestijnen. Dan hangt overal om de statige oude paleizen het geluid van gonzende gitaren en zingende stemmen. 's Avonds wordt een groot feeëriek vuurwerk ontstoken, dat over de nachtdonkere lagunen fantastische weer-

schijnsels doet vloeien. Dan leeft hevig de romantische sfeer van het sprookjesachtige Venetië op, dan dwalen gemaskerden door de schaduwen der smalle straten, dan hoort men geheim gelach, maar dan is daar ook het sluipend gevaar. Als een gouden regen spiegelen de rijen verlichte zuilenvesters en hangende lantaarns in het violette, donkerkoele water, de hoge gestreepte meerpalen zien als roerloze wakers met hun gloeiend oog rond; het is alles van een kleurige, levende tinteling, als in een sprookje. Dan glijden als duistere fantomen over de donkerdiepe grachten de gebogen schaduwen der gondels. En in de kleine, intieme kajuiten zitten de feestvierenden. De zwart-en-rode gordijnen en snoeren verhullen vele geheimen. Door de kleine glazen ruit aan de voorzijde onderscheidt men geen gezichten, alleen soms een vluchtig gebaar van een witte hand en de diepe vonk van 'n sigaret. Men kan niet zien of daarachter de gelaten zijn van geliefden, van een moordenaar, een edelman of van een avonturier, van een zedig schoolmeisje of een Italiaanse „Maria Lécina“; misschien weent men en misschien lacht men of misschien siddert men van doodsangst. Het is niet te zien in die kleine, donker-intieme kajuit, onder het rood en zwarte baldakijn, zo vluchtig voortschietend verdwijnt de gondel in de nacht. Ik verzeker u, dat deze kajuiten in de loop der eeuwen getuigen waren van veel romantiek. Aan de zijden gordijnen en zachte kussens hangen nog vele geuren van kostbare poeders en parfums, van bloemen en fijne sigaretten, is daar overgebleven een herinnering aan fluisterende woorden en illusie van ritselende gewaden, gedachten aan leven en dood. De geest van Casanova leeft nog voort onder menige elegante gondelhemel. Zo vloeit het leven in het romantische Venetië, warm en vol poëzie. Zie het prachtige Palazzo Ducale, dogenpaleis, met zijn weelde van zuilen, gotische rozetten, arkaden en gebeeldhouwde ramen. Zie de verrukkelijke basiliek van San Marco, de Gouden Kerk, als een moskee met fantastische poorten, bogen en koepels, overdekt met schitterend goudkleurig mozaïek. Wandel de kronkelende, schilderachtige straten door met zijn prachtig gevormde bruggen, waaronder het water donker en vet is als oude steen, vol bezonken kleur en wielende lichtvonken. Vergeet de Ponte dei Sospiri — Brug der Zuchten — niet en de Ponte Rialto. Maar vergeet vooral niet een middag of een avond de lagunen, de kanalen, de rio's door te varen. Ach, doe dit nooit in zo'n monsterlijke motorboot, een ding zonder karakter en sfeer, die niet over zulke adelbrieven beschikt als de gondel. Vaar in Rotterdam, Kobe, New-York en Hamburg de havens door met een motorboot, daar horen ze, maar niet in Venetië. Lezer, neem daar de gondel, zwerf daarin de Canalen door van de illustre Dogenstad, want daar past het slanke silhouet van deze vaartuigen met hun gladde, sierlijke lijnen, de gondels, die zo kunstig en fraai zijn als een waardevolle, kostbare viool.....

